

DE
OOGSTNEVEL

DE
OOGSTNEVEL

*Speelfilmscenario over het leven van
Titus Brandsma*

Rob Vugts

Eerste druk © 2015 Rob Vugts

Foto cover: afkomstig uit de collectie Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland te Bolsward.

ISBN hardcover: 9789402135831

SINGEL UITGEVERIJEN	NIJGH & VAN DITMAR
	QUERIDO
	DE ARBEIDERSPERS
	ATHENAEUM
	UITGEVERIJ O

 BRAVE NEW BOOKS

Uitgeverij Brave New Books, Amsterdam
www.bol.com

www.robvugts.jouwweb.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur en uitgever.

DE OOGSTNEVEL

Speelfilmscenario

over het leven van Titus Brandsma

PROLOOG

SEQUENCE I

SCENE 1

WINTER AVOND, EXT. AARTSBISSCHOP- PELIJK PALEIS, UTRECHT

28 februari 1946.

Rood-wit-blauwe vlaggen alom. Het aartsbisschoppelijk paleis aan de Maliebaan is met geel-witte vaandels versierd. Er wapperen spandoeken met de teksten 'Leve de nieuwe kardinaal!' en 'Dominus mihi Adjutor'. (*De Heer is mijn Helper*)

Een mensenmenigte defileert in fakkeloptocht. Een muziekkorps marcheert voorbij. Ademrookpluimen in de vrieskou. Uit de verte weerklinkt het luiden van de Domtorenklokken. Flarden van het Wilhelmus waaien aan. De uitbundige Utrechtse bevolking scandeert: 'Hoera, hoera!' En er wordt uit volle borst 'Lang zal hij leven!' gezongen.

Via de openslaande deuren van het paleisbalkon op de eerste verdieping verschijnt onder luid gejuich en applaus aartsbisschop JAN DE JONG, 60 jaar. Hij is gekleed in vol

bisschoppelijk paars ornaat, een rode kardinaalsbonnet in de hand. Hij wordt terzijde gestaan door zijn eerste secretaris JAN GEERDINCK, 44 jaar, gekleed in zwarte soutane.

Een praalwagen passeert in de feestelijke stoet. Overladen met bloemen. Centraal daarop staat een levensgroot portret van de aartsbisschop. Daaronder is een tekst aangebracht: 'Mit dem Mann ist nicht zu reden'. (*Met die man valt niet te praten*) Gejuich van de omstanders.

Terwijl JAN DE JONG het defilé afneemt, wuift hij ingehouden naar de menigte. Zijn blik is enigszins bedrukt. Achter zijn goedbedoelde glimlach verschuilt zich verdriet en schuldgevoel.

JAN DE JONG: (fluisterend tegen JAN GEERDINCK)

Zo lang ik leef zal het me spijten... Ik had Brandsma nooit moeten laten gaan. Nooit.

CUT TO:

SCENE 2

WINTER MIDDAG, INT. DRUKKERIJ
DAGBLAD VAN HET ZUIDEN,
EINDHOVEN

5 januari 1942.

Drukpersen zijn volop in bedrijf. Stoompluimen dampen door de drukkerij. Grote vellen

krantenpapier worden met zwarte inkt bedrukt. Vliegenvlug circuleert het papier via een vouwmachine over een transportband. Dreunend ritmisch lawaai van walmende drukpersen, stoomsissend. Dikke couranten worden in razendsnel tempo automatisch aangevoerd.

Vanaf de transportband wordt er een van die aangevoerde couranten tussen de honderden aanrollende andere uitgegrist. De krantenkop is zichtbaar: 'Dagblad van het Zuiden, maandag 5 januari 1942'.

Deze courant wordt ter beoordeling opengeslagen door JANUS VERVOORT, 64 jaar, een vriendelijk ogende gesoigneerde man, gekleed in kostuum. Hij wil de courant bekijken maar raakt afgeleid. Hij kijkt op. Vertwijfeld.

Gehinderd door stoomwolken aanschouwt JANUS een kantoortje in het midden van de drukkerij. Het is een bouwsel van lichtbruin houten sponningen en kozijnen met vele kleine raampjes en beslagen ruitjes van geslepen glas. Een vergeelde foto van Zuid-Afrika hangt er aan de wand.

POINT OF VIEW. CLOSE-UP van een handdruk. Een persoon in zwart colbert met wit priesterboordje verlaat het kantoortje. Met een aan hem uitgereikte brief in de hand blijft HUUB VERVOORT in het kantoortje achter. Hij is 32 jaar, netjes gekleed, jongensachtig uiterlijk. Gluiperig voorkomen. Sinistere blik in de ogen.

CLOSE-UP.

JANUS observeert HUUB nauwgezet, argwanend.

Vervolg POINT OF VIEW. HUUB lijkt afwezig. Schijnt te twijfelen ook. Maar dan... Hij kijkt naar een zwart bakelieten telefoon die vóór hem op het bureau staat. Hij aarzelt. CLOSE-UP van HUUBS hand. Langzaam beweegt deze zich naar het telefoontoestel. Hij tilt de hoorn van de haak, brengt deze behoedzaam aan het oor.

HUUB heeft niet in de gaten dat JANUS ondertussen het kantoortje nadert. Deze komt tot vlakbij de bewasemde ruitjes en tuurt erdoor naar binnen, met zijn hand en voorhoofd tegen het beslagen glas geleund.

POINT OF VIEW. HUUB telefoneert.

Verbijstering maakt zich van JANUS meester als hij het gesprek volgt. Door het lawaai van de drukpersen wordt de kijker gehinderd het gesprek te volgen. JANUS is de enige die het telefoongesprek klaarblijkelijk wél kan volgen. Woede welt in hem op. Desillusie. Ontgoocheling. Haat.

POINT OF VIEW. HUUB beëindigt het gesprek, verbreekt de verbinding met zijn hand op de haak en legt dan voorzichtig de hoorn erop. Hij staart voor zich uit, de consequentie van zijn daad overdenkend.

JANUS breekt.

SCENE 3

WINTER MIDDAG, INT. KANTOOR
DAGBLAD VAN HET ZUIDEN,
EINDHOVEN

JANUS stormt het kantoortje binnen, regelrecht in de richting van HUUB. Hij vliegt hem naar de keel en tuigt hem genadeloos af. Zijn ferme vuisten treffen HUUB vol in het gelaat.

JANUS VERVOORT: (ziedend)

Wie had je daar aan de lijn?! Die schofft van een Max Blokzijl? Of Tobie Goedewaagen? Willi Janke soms? Fritz Schmidt? Toch niet die Goedhart, dat N.S.B.-vriendje van je? Wie?! Zeg op!!

HUUB zwijgt. En wederom raakt hem een voltreffende vuistslag. Het bloed spat uit HUUBS neus en mond en fliebert in de rondte. Het drupt op een courant die op het bureau ligt. JANUS schreeuwt zijn woede uit, is tot doden in staat. HUUB laat zich opvallend gelaten, schuld bewust, helemaal in elkaar slaan. De oogleden dichtgetimmerd, de neus gebroken, de lippen opengebarsten.

Enkele door de commotie gealarmeerde WERKLUI, gekleed in overalls en stofjassen, komen vanuit de drukkerij aangesnel. Ze stormen het kantoortje binnen.

WERKLUI: (in Zuid-Oost-Brabants dialect)
Pauske! Pauske! Stoppen Vervoort! Kekt út!
Ge slât um nog kapot, ge vermoordt um nog!

De WERKLUI grijpen JANUS stevig vast in een poging hem te verhinderen om HUUB daadwerkelijk dood te slaan. JANUS, in de houdgreep nu, zijt ineen tot op de knieën.

JANUS VERVOORT: (bijna wenend)
Mijn zoon. (Hij probeert zich krachtig los te rukken) Een verráder?!? Mijn bloedeigen zoon... (Dan met compassie) Huub jongen, hoe kún je?! Mijn zoon. (En dan weer in felheid) Heb jij Titus Brandsma verraden?!!

FADE NAAR ZWART

OPENINGSTITELS

* * *

SEQUENCE II

SCENE 4

LENTE OCHTEND, EXT. TREINSTATION, SNEEK

26 mei 1933.

Spoorrails en bielzen schichten voorbij. Dikke kiezels. Met olie en vet besmeurde wissels. Stotende dikke rookpluimen puffen uit de schoorsteen van een majestueuze zwarte stoomlocomotief. Een ijzingwekkende stoomfluit weerklinkt. Denderende houten treinwagons. Snerpend remgepiep van staal op ijzer. De trein komt tot stilstand. Het stoomventiel sist.

Een hoge slurfachtige waterpompinstallatie wordt op het Sneker perron in gereedheid gebracht om de locomotiefketel met water bij te vullen. Een portier van een houten derdeklasse passagierswagon wordt geopend. Diverse mensen stappen uit.

Daar verschijnt ook TITUS BRANDSMA aan het portier van de wagon. Hij is 52 jaar, gekleed in zwart colbert met collaar. Zilveren dunmonturig brilletje. Zwart vilten hoed. Een kleine reiskoffer in de hand.

Hij stapt uit, spoedt zich over het perron naar het stationsplein, maar struikelt.

Zijn reiskoffertje slaat daarbij tegen de grond en klapt open. De inhoud valt eruit en stuitert over de stoffige kasseien. Ondergoed; sokken; een

houten varkensharen tandenborstel; een brevier; een opengewaaide zakagenda '1933', waar de wind doorheen bladert, helemaal volgekriebeld met afspraken; een courant 'De Gelderlander' met de koptekst 'Bedenklijke ontwikkelingen in Duitschland'; een zilveren zalfbusje met een crucifix in het deksel gegraveerd; een oud schrift met harde koft geëtiketteerd met 'Dagboek'; en tot slot een treinabonnement.

TITUS raapt alles op, schikt het chaotisch terug in het reiskoffertje, sluit de clips van de sloten en slaat het stoffige zand van zijn broekspijpen.

Vanaf het stationsplein blijkt nu juist een kleine stoomtram vertrokken. De tram is voor TITUS al te ver weg om hem nog rennend in te kunnen halen. Aan het trambalkon is nog net een bordje met de bestemming leesbaar: 'Bolsward'.

SCENE 5

LENTE OCHTEND, EXT. LANDWEGGETJE, BOLSWARD

Over een stoffig karrensporig landweggetje vervolgt TITUS nu lopend zijn reis. Lentegroene Friese weilanden. Zwaluwen scheren laag door de lucht. Getjilp van grutto's en weidevogels. Gekwaak van kikkers. Gezoem van insecten. Weidse luchten. En in de verte doemt de massieve Martinikerktoren van Bolsward op.

SCENE 6

LENTE OCHTEND, INT. HAL BOERDERIJ, OEGEKLEASTER

De deurbel wordt met een trekstaaf gescheld. Een statige Friese staartklok tikt de tijd. Gekleurd glas-in-loodlicht schijnt via het bovenlicht van de voordeur over de tegelvloer naar binnen.

GATSKE DE BOER, 55 jaar, modieus gekleed, doet open. Daar staat TITUS. Achter hem draven enkele statige gitzwarte Friese paarden met wapperende manen door het weiland.

TITUS: (in het Fries)
Leave Gatske. (*Lieve Gatske.*)

GATSKE DE BOER: (bedrukt)
Anno Sjoerd! Goed dat jo hjir binne, broerke. (*Goed dat u hier bent, broertje.*)

SCENE 7
LENTE OCHTEND, INT. SLAAPKAMER
BOERDERIJ, OEGEKLEASTER

TITUS opent behoedzaam de deur van de slaapkamer. De houten draaiklink piept, de deur kraakt.

POINT OF VIEW. Daar ligt op een ijzeren ledikant TJITSJE BRANDSMA-POSTMA, 83 jaar. Ze ligt, bovenop een gehaakte spreij, in haar paasbeste kleding. Een jurk en jakje van zwart kant en satijn. Op het hoofd een wit kanten klederdrachtkap met vergulde versierselen. TJITSJE heeft de ogen gesloten. Ze ademt zwaar, onregelmatig.

TITUS klikt de deur achter zich dicht. TJITSJE hoort dat, opent de ogen en kijkt moeizaam op. Een klein aandoenlijk glimlachje verschijnt op haar gelaat als ze TITUS ziet. Hij nadert haar, pakt begroetend haar rimpelige hand beet. Die lijkt van papier-maché. Er omheen gewikkeld houdt zij een paarlemoeren rozenkrans met een minuscuul zilveren schildje eraan met de tekst 'PP Pius XI'. Twee trouwringen draagt ze om de linker ringvinger. TITUS zoent TJITSJE'S voorhoofd. Hij aanschouwt haar.

TITUS:

Wat sjogge jo d'r kreas út, mem. *(Wat ziet u er mooi verzorgd uit, moeder.)*

TJITSJE: (moeizaam sprekend)

Ik haw myn sneinske klean oandien, foar de grutte brulloft... *(Ik heb mijn zondagse kleding aangetrokken, voor de grote bruiloft...)*

Onderwijl wijst ze met haar vinger opwaarts. Dan sluit ze opnieuw de ogen, vermoeid, gerust ook. TITUS observeert haar langdurig, zorgelijk.

Dan fluistert TJITSJE iets. Hij kan dat niet verstaan en brengt voorzichtig zijn oor aan haar lippen.

TJITSJE: (fluisterend)

Sjoch út, myn soan. Ik meitsje my grutte soargen. Oer wat der hjoed de dei bart, ek yn ús lân. Behoedzje de minsken dêrtsjin. It libben is sa tige kostber. Hy hat it ús

jûn. Behoedzje altyd en oeral wat fan Him is en wat Him takomme sil... *(Kijk uit, mijn zoon. Ik maak mij grote zorgen. Over wat er vandaag de dag gebeurt, ook in ons land. Behoed de mensen daartegen. Het leven is zo allerkostbaarst. Hij heeft het ons gegeven. Behoed altijd en overal wat van Hem is en dat wat Hem uiteindelijk zal toekomen...)*

TITUS sust haar, maant haar zachtjes tot stilte, bang dat zij zich teveel inspant.

TIME-LAPSE

TITUS hangt een zwarte stola over zijn schouders. Met een lucifer ontsteekt hij een kaars die op een dressoir met facetgeslepen spiegelende glazen ruitjes tegenover het bed van zijn moeder staat. Daarop staat ook een lampetkan met waskom. TITUS wast zijn handen en droogt ze aan een wafeldoek af. Er ligt een witbrood. Hij breekt enkele brokken ervan af en doet deze in een schaal. Daar blijkt nu ook het zilveren zalfbusje uit TITUS' reiskoffer uitgestald te liggen. Hij opent het, doopt zijn rechterduim in het oliesel dat erin zit, neemt behoedzaam zijn moeders handpalmen vast en wrijft er met zijn duim, in elk haar handpalm, een kruisteken in. Met een van de brokken witbrood veegt hij daarna het restant oliesel van zijn duim. Dan gaat hij op een stoel zitten, voorzichtig tegen het bed geleund. Hij pakt een hand van zijn moeder en brengt deze naar zijn wang. Behoefstig als een kind om erdoor te worden gestreeld. Het oliesel op haar handpalm laat daarbij een beetje op TITUS' wang af.

TIME-LAPSE

TITUS zwengelt het loopwerk van een oude koffergrammofoon aan en plaatst de arm ervan met een ronde naaldkop op een bakelieten 78-toerenplaat. Krakerige muziek. Johann Sebastian Bachs 'Erbarme Dich'. Ondertussen haalt TITUS onder uit het dressoir een oud familiefotoalbum tevoorschijn. Hij gaat ermee weer aan het bed van zijn moeder zitten, wakend. Ondertussen bladert hij door het album.

POINT OF VIEW. Matdoorzichtige tussenvellen in spinnenwebmotief. Vele foto's: een resumé van TITUS' jeugd en leven tot dusver:

-Het ouderlijk huis, de kop-hals-staartboerderij van Oegekleaster.

-Vader TITUS HENDRIKS BRANDSMA, dansend tijdens een volksfeest.

-Moeder TJITSJE POSTMA, zittend in waardige houding.

-Broer HENDRIK, zussen BOUKJE, PLÔNE, GATSKE en SIEBRIGJE.

-Dan foto's van dezelfde, maar nu allen (op GATSKE na) in habijt.

-Samen met zijn tien jaar oudere hartsvriend HUBERTUS DRIESSEN.

-TITUS als zeer jonge gymnasiast te Megen.

-Het Karmelieter klooster te Boxmeer.

-TITUS als Karmeliet-novice.

-De priesterwijding in de Sint-Janskathedraal van 's-Hertogenbosch.

-TITUS bij het Heilig Hartbeeld te Oss.

- TITUS bij de Sint-Bonifatiusbron te Dokkum.
- TITUS en HUBERTUS DRIESSEN op het Sint-Pietersplein te Rome.
- TITUS als Rector Magnificus van de Universiteit van Nijmegen.
- TITUS op audiëntie bij PAUS PIUS XI die hem een paarlemoeren rozenkrans overhandigt.

Tussen de bladen van het fotoalbum in, bevinden zich her en der diverse devotieprentjes; een verdroogd lindeboomblad; een klapproos die een bloedrode afdruk op het albumpapier heeft achtergelaten; een 'verdwaald' fotonegatief plus nog enkele vergeelde nooit ingeplakte krantenknipsels aangaande TITUS, o.a. bij de bron van Dokkum.

Al bladerend kijkt TITUS af en toe op naar zijn moeder. Hij streelt haar. Ze is rustig, slaapt. Dan kijkt hij weer in het familiefotoalbum.

Vervolg POINT OF VIEW. Een foto van TITUS als jonge tiener bij een hooiwagen tijdens de oogst in het Brabantse land.

Deze foto wipt TITUS tussen de fotohoekjes van het album uit. Hij bekijkt de foto aandachtig en stopt deze dan in de binnenzak van zijn colbert.

De grammofoonmuziek eindigt. TITUS slaat de laatste bladzijde van het album om en sluit het. De grammofoonnaald blijft ruisend en krakend doorkrassen op de afgelopen maar almaar doordraaiende plaat. TITUS aanschouwt zijn moeder.

POINT OF VIEW. Moeders ademhaling wordt stotend, steeds onregelmatiger.

TITUS: (richting deur)
Gatske!!

GATSKE spoedt zich hierop de slaapkamer binnen. Ze gaat achter haar broer staan, legt steunzoekend haar hand op zijn schouder.

Eén keer nog opent moeder de brekende ogen. Eruit zwelt een traan. Plengen doet die nog nét niet. Dan langzaam, bijna onmerkbaar, vliet het leven uit haar weg. Dan volslagen stilte. Bewegingloosheid. Mysterieus ontzag.

TITUS neemt zijn moeder in de armen, brengt zijn handpalm naar haar voorhoofd en sluit haar oogleden. TITUS' ogen zijn betraand.

TITUS: (zachtjes in haar oor fluisterend)
Do mem... Do, myn grûn. (*Dag moeder...
Vaarwel, mijn grond.*)

Hij legt zijn handpalm, behoedzaam, ter hoogte van haar baarmoeder, op moeders buik.

* * *

SEQUENCE III

SCENE 8

**ZOMER MIDDAG, EXT. FRANCISCANER
KLOOSTER, MEGEN**

3 september 1892.

Wuivende maïsvelden in de verzengende zon. Knisperende kolfbladeren. Een vroeg neogotisch kloostercomplex met een houten dakruiter. Een stenen beeld van Sint-Antonius van Padua in een nis hoog boven de ingang.

Een mannenknuist slaat met een bronzen deurklopper tegen een zware eikenhouten voordeur. De knuist is van TITUS HENDRIKS BRANDSMA, 48 jaar, gekleed in gesteven overhemd met singlet. Met een zakdoek dept hij het zomerse zweet uit de hals. Naast hem staat de jonge TITUS, 11 jaar, vlinderdas, Gustav Mahleriaans brilletje van fijn zilveren montuur, borstelkuif.

De deur wordt ontgrendeld. Een hoogbejaarde, krom voorovergebogen, sprieterig gewenkbrauwde MINDERBROEDER PATER in bruine Franciscaner pij doet open.

PATER MARIANUS JOOSTEN:

Vader en zoon Brandsma?

Vader TITUS HENDRIKS BRANDSMA knikt. Zoon TITUS steekt de hand uit en stelt zich voor.

TITUS:

Anno Sjoerd, eerwaarde.

PATER MARIANUS JOOSTEN: (met
Oost-Brabantse tongval)

Zegt mâr pater Marianus. Welkom in het
Brabantse land, Anno Sjoerd. Komt d'rin!

SCENE 9

ZOMER MIDDAG, INT. HAL
FRANCISCANER KLOOSTER, MEGEN

Gedrieën lopen PATER MARIANUS, TITUS en
diens vader door een lange kloosterhal.
Glimmend geboende vloertegels. De
voetstappen weergalmen hol, de stem van
PATER MARIANUS echoot.

PATER MARIANUS JOOSTEN:

Ge zult wel trek hebben na zônne lange
reis. En uw gestel is zwak begreep ik van
oewen vader? Ge zijt 'nne magere punt.
Dan moet ge goed eten!

SCENE 10

ZOMER MIDDAG, INT. REFTER
FRANCISCANER KLOOSTER, MEGEN

Een uitgestorven eetzaal. Hoge spits-
boogvensters. Een lange houten tafel met
evenzo lange banken zonder rugleuning. TITUS
en zijn vader zitten naast elkaar. Voor hen staat
voor ieder een tinnen bord met een grof stuk
brood en een kom met witte verse weikaas. Een
tinnen mes, twee aardewerk mokken. De jonge

TITUS pakt het zware droge brood op, bevoelt het en klopt er stiekem mee tegen de tafelrand. Steenhard. Het ontlokt een ingehouden gniffellach bij vader en zoon, die ze meteen weer corrigeren tot een serieuze blik als PATER MARIANUS met een stenen waterkruik de refter blijkt te betreden. Hij gaat tegenover de beide gasten zitten en schenkt hen water in. Ze zullen het hard nodig hebben om het droge brood weg te kunnen krijgen.

PATER MARIANUS JOOSTEN:

Ik zal u seffens ons huis rondleiden. De kapel. D'n bibliotheek. Oewen kloostercel. Oew ouders zullen recht fier op u zijn! Zônne edele gymnasiumstudie! En zo ver van huis en haard nog wel. Maar ge moogt alle vakanties naar huis hurre. Mee Kerst, mee Pasen, in de zomer.

SCENE 11

ZOMER MIDDAG, INT. HAL
FRANCISCANER KLOOSTER, MEGEN

De voordeur staat half geopend. Het zomerlicht spietst over de geboende tegelvloer naar binnen. Vader en zoon komen juist los uit een innige omhelzing. Ze kijken elkaar aan. Een krachtige vertrouwensvolle blik. Zoon TITUS slaat heel even de ogen neer, maar kijkt dan weer op.

Vader TITUS HENDRIKS BRANDSMA gaat. Hij schudt PATER MARIANUS de hand. Maar allen zwijgen. De jonge TITUS kijkt zijn vader

na.

POINT OF VIEW. TITUS' vader verwijdert zich met ferme pas, houdt na een pas of tien even in, blijft dan staan en kijkt om.

De jonge TITUS heft enigszins aarzelend ten teken van afscheidsgroet zijn hand op.

Vervolg POINT OF VIEW. TITUS' vader beantwoordt de groet van zijn zoon op gelijke wijze en vervolgt dan zijn weg, om niet meer om te kijken.

TITUS kijkt hem net zo lang na totdat het sluiten van de deur, door PATER MARIANUS, hem het zicht op zijn vader ontnemt.

SCENE 12

**ZOMER MIDDAG, INT. ZOLDERKAMER
KOSTHUIS FAM. REMMEN NABIJ
FRANCISCANER KLOOSTER, MEGEN**

BEELDVULLEND vergeeld papier. Een kroontjespen, gedoopt in inkt, wordt op het papier aangezet tot verder schrijven. CLOSE-UP. De kroontjespen maakt een krassend geluid. De scherpe punt haakt daarbij flinterdunne papiervezels stuk. Leesbaar zijn fragmenten van reeds opgetekende plechtstatige teksten:

'Dagboek. Megen, zomer 1892... Ik verblijf in een kosthuis vlakbij Sint-Antonius... Ver van mijn lieve ouders mis ik wel hun nimmer

aflatende zorg... Toch geloof ik welhaast dat..'

De jonge TITUS schrijft verder. In een bedompt kamertje van amper twee bij twee meter zit hij aan een kleine tafel. Daarop staat een klein fotolijstje met de portretten van zijn ouders. Er ligt een boek van Teresia van Avila. Een Mariabeeldje staat op een console aan de muur. Een schamel eenpersoons ledikant. Een houten plafond, door balken geschraagd, schuin aflopend naar een dakraampje van vijftig bij vijftig centimeter. Rottend en vermolmd kozijnhout. Een barst in een van de vier verweerde ruitjes. In de verte is het beginnend gelui van een Angelusklokje hoorbaar. Verder heerst er alleen het eenzame krassende schrijfgeluid.

Vervolg CLOSE-UP van de geschreven teksten:

'...Toch geloof ik welhaast dat ik hier gelukkig kan worden en God hier met mij een bijzondere bedoeling heeft.'

TITUS onderbreekt het schrijven en legt zijn kroontjespen neer. Hij vouwt zijn gave handen. CLOSE-UP. INZOOM.

TITUS fluistert ondertussen met een lucide jongensstem, een zuiver stemgeluid waarin bij lange na nog geen beginnende baard in de keel te bespeuren valt.

TITUS:

Pater noster, qui es in caelis: sanctificetur

nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, sicut in caelo, et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie; et demitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo... *(Onze Vader, die in de hemel zijt: Uw naam worde geheiligd; Uw rijk kome; Uw wil geschiede, op aarde, zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood; en vergeef ons onze schuld, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven; en leid ons niet in bekoring; maar verlos ons van het kwade...)*

Dan weerklinkt er geritsel, gegiechel ook. De jonge TITUS kijkt op, onderbreekt nét voor het slotwoord 'Amen' zijn Pater Nostergebed, staat op en gaat bij het dakraampje staan. Hij probeert met enige moeite een blik naar buiten te werpen, naar beneden, waar de geluiden vandaan komen.

POINT OF VIEW. In de verte kwikzilvert de rivier de Maas. Hoge populieren. Over de stoppels van een gemaaid maïsveld rennen op klompen, een meisje en een jongen. Ze hebben dezelfde leeftijd als de 11-jarige TITUS. De jongen heeft een olijk boefjeskoppie. Hoog opgeschoren haartjes. Het meisje draagt bezwete vlechtjes. Een strik in elke vlecht. De twee kinderen trachten een papieren vlieger de lucht in te krijgen. Dat lukt. Ze vieren het vlastouw. Het papier ritselt opnieuw. De fleurige vliegerstaart zwiert door de lucht.

TITUS kijkt toe, daarin bemoeilijkt door het kleine gebarsten dakraampje. Het late

middaglicht twinkelt in zijn oogvocht.

* * *

SEQUENCE IV

SCENE 13

LENTE OCHTEND, EXT. NATUURGEBIED 'DE BOSSCHE BROEK', 's-HERTOGEN- BOSCH

17 juni 1905.

Een drassig groen grasland. Aan de einder doemt de statige Sint-Janskathedraal op. Zingende merels. Een vlucht gakkende ganzen trekt over.

SCENE 14

LENTE OCHTEND, EXT. SINT- JANSKATHEDRAAL, 's-HERTOGENBOSCH

Over het sfeervolle plein De Parade van 's-Hertogenbosch rijden enkele paardenkoetsen. Enkele mannen met groentekarren steken er over. Hier en daar flaneren gesoigneerde dames van goede stand over het plein. Ze zijn gekleed in zomerse japons. Ze dragen lange frivole handschoenen tot aan de ellebogen. Een ouder heerschap neemt en-passant de hoed voor hen af. Hij draagt de jas nonchalant los over de schouders, een gestijfde boord met geknoopte das tegen de adamsappel, een zakhorloge aan een kettinkje bij de pochet. Ook twee jongemannen passeren. Modieus oogt hun schoeisel met witte enkelkappen er overheen. Platte rieten hoeden op hun hoofden. Zwierend en rondjesdraaiend met wandelstokken zo dun als riet. Een oude vrouw, gekleed in Brabantse klederdracht, wordt in een rolstoel door een ziekenzuster voortgeduwd.

TITUS BRANDSMA, 24 jaar nu, steekt de keistenen laan grenzend aan De Parade over. De grijs-lichtgroene lenteblederen van de lindebomen die het marktplein omzomen, ruisen in de deinende wind. Ze laten het ochtendzonlicht twinkelen.

TITUS, in zwart colbert met zwarte gleufhoed, loopt vervolgens over het zandstoffige plein. Hij knipt de as van zijn sigaarstomp, blijft even staan, kijkt met bewondering op naar de grote kathedraal in de verte en vervolgt dan zijn weg ernaar toe.

Aan het einde van De Parade aanschouwt TITUS wederom de majestueuze Sint-Janskathedraal. Overweldigende beeldhouwde architectuur reikhalst in gotische rankheid naar de hemelse hoogten. De wijduitstaande steunberen doen denken aan de ribben van een imposant maar broos reusachtig lichaam.

De sonore Bossche kerkklokken zwijgen. Maar ver op de achtergrond, vanuit het interieur van de kathedraal, weerklinkt wel haar kerkorgel. Het is alsof het TITUS aantrekt, aanmoedigt zelfs om zijn pas te versnellen, als was het uit de angst dat zometeen, bij binnentreding van de kathedraal, het orgelspel juist jammerlijk zou kunnen zijn beëindigd. De orgelmuziek vermengt zich met het geruis van de lindeboombladeren van het plein.

SCENE 15

LENTE OCHTEND, INT. SINT- JANSKATHEDRAAL, 's-HERTOGENBOSCH

Via de donker eikenhouten portaaldeuren, onderaan de Romaanse toren van de Sint-Jan, betreedt TITUS het gotische Godshuis. Hij slaat met zijn in wijwater gedoopte vingertoppen een kruisteken en blijft dan als verankerd staan. Begeesterd.

Overdonderend en volumineus ondertussen, want dichtbij nu, weergalmt Cesar Francks 'Grand Pièce Symphonique opus 17' door de kathedrale ruimte.

CLOSE-UP van TITUS. Meteen volgt een grootse CAMERA CRANE LIFT-UP beweging, via het orgelfront naar de kathedraalgewelven. TITUS staat daar dan, minuscuul, in diepte van het SHOT.

Aangeraakt door de overweldigende schoonheid neemt TITUS alle picturale en muzikale indrukken intens en zielsopstijgend in zich op. Hij voelt zich verheven en nietig tegelijkertijd in de inwendige diepte van de kathedraal.

POINT OF VIEW. Massieve zuilen en pilasters. Kruisboogribben. Vaal roze naar rood neigende versierende fresco's en secco'schilderingen in en op de gepleisterde gewelven. Neogotische kleurverzadigde glas-in-loodramen. Daarboven de laatmiddeleeuwse lichtgroene gebrandschilderde vensters. Manshoge heiligenbeelden

her en der. De Mariakapel met, prominent daarin aanwezig, het sacrale laatmiddeleeuwse houten beeld van De Zoete Lieve Vrouwe van 's-Hertogenbosch, gehuld in een kostbare mantel van fluweel en goudbrokaat. Talloze brandende kaarsjes brengen Haar hulde.

TITUS' blik tast alle indrukwekkende pracht af. Vervuld. Geraakt. Geroepen.

Vervolg POINT OF VIEW. Daar rijst, kolossaal en allesoverheersend, het gigantische renaissance orgelfront op van het Florens Hocque-orgel. Een prachtige immense orgelkas in diepdonkere houtskleur, geornamenteerd met fijn gedetailleerd overdadig houtsnijwerk. Zilverkleurige en her en der met bladgoud belegde orgelpijpen. Sommigen mat, door legeringen met veel lood, anderen glimmend, door het vele tin in het gebruikte metaal. Pijpen, nu eens glad gewalst, dan weer sierlijk gedreven. Onmetelijke pedaaltorens. En helemaal bovenop de orgelkas staat een klok met wijzerplaat met daaronder een soort speeldoos: een op het uurwerk ronddraaiende trommel die ten tijde van de dag de afbeelding van een levenslustige rijke jongeling laat zien, en die ten tijde van de nacht de huiveringwekkende afbeelding van de dood toont in de gedaante van een menselijk skelet, een zeis in de aanslag. Prefiguratief: het geraamte dat eens was wat wij nu zijn, en ons eraan herinnert op dit moment te zijn wat wij mensen ooit zullen worden.

TITUS begeeft zich terug naar het portaal.

SCENE 16

LENTE OCHTEND, INT. PORTAAL SINT- JANSKATHEDRAAL, 's-HERTOGENBOSCH

In het portaal ontmoet TITUS de corpulente, ietwat gekromd lopende AARTSBISSCHOP HENRICUS VAN DE WETERING als ook de Bossche BISSCHOP WILHELMUS VAN DE VEN. Zij dragen elk een zwarte soutane met purperen knoopjes en dito biezen. Ook de soli deo, die ieder van hen op het hoofd draagt, is purper van kleur. Zij begroeten TITUS uitgebreid, hartelijk. Ze schudden de handen. Het luid spelende kerkorgel maakt zelfs hier in het portaal een gesprek welhaast onmogelijk.

AARTSBISSCHOP VAN DE WETERING:
(met moeizame stemverheffing)
De grote dag!

TITUS zet zijn handpalm aan zijn oorschelp om duidelijk te maken dat hij de aartsbisschop niet heeft verstaan. BISSCHOP VAN DE VEN verduidelijkt de woorden van de aartsbisschop door op TITUS' hoofd een handoplegging te simuleren. Dat wordt door TITUS instemmend, beduusd glimlachend begrepen. In een onhoorbaar overleg wordt, door een kortstondig opwaarts wijzen door TITUS, gevolgd door een gniffelend toestemmend knikje van BISSCHOP VAN DE WETERING, TITUS' nieuwsgierige intentie duidelijk. TITUS beklimt namelijk vervolgens ogenblikkelijk de houten wenteltrap

die hoog naar de achterzijde van het orgel leidt.

SCENE 17

LENTE OCHTEND, INT. ORGELBALKON SINT-JANSKATHEDRAAL, 's-HERTOGEN- BOSCH

De eikenhouten wenteltreden op weg naar het orgelbalkon kraken bij iedere voetstap. Achter het binnenwerk van de orgelkas uitkomend, weerklinkt het instrument nu gedempt, binnensmonds. De grote blaasbalgen zuchten enorme hoeveelheden lucht uit op het moment dat ze als grote harmonica's traag benedenwaarts in elkaar vouwen, om vervolgens traag opwaarts zich weer met lucht te vullen, als waren het longen die zich ermee vol zuigen.

Via een deurtje komt TITUS aan op het orgelbordes. Het volume van het koninklijk instrument lijkt nu aan te zwellen tot ongekende proporties, juist terwijl de muziek ook nog eens haar compositorische apotheose blijkt te naderen. Voorzichtig, met eerbied voor de kunst, loopt TITUS verder. Zijlings langs de robuuste orgelkas, begeeft hij zich naar de voorzijde van het orgelbordes.

POINT OF VIEW. Al lopend via de zijde van het orgel wordt gaandeweg de grote speeltafel zichtbaar. De klavieren. Het orgelpedaal. Het woud aan registerknoppen, sommige ver uitgetrokken, andere ingedrukt. De versierde, met kostbaar ebbenhout ingelegde bakstukken

aan weerszijden van de ivoren toetsen. Als door onzichtbare vingers bespeeld, lijken vele toetsen dankzij manuaalkoppelingen zichzelf beurtelings in te drukken. Alleen op het onderste klavier bespelen daadwerkelijk mensenvingers de toetsen van het klavier. Vliegensvlug. Vol overgave. Gepassioneerd. Virtuoso.

CLOSE-UP. Een zweetdruppel plengt op de handrug van de ORGANIST. TITUS neemt het gelaat van de geïnspireerd zwoegende musicus in zich op. Deze schijnt TITUS' aanwezigheid niet te hebben opgemerkt. Hij gaat namelijk nog steeds geheel op in zijn spel. Geconcentreerd. De ogen gesloten. Met geen enkele partituur vóór zich, speelt hij de complexe muziek geheel uit het hoofd, beter gezegd: geheel uit het hart.

Na een lang zogenaamd liggend akkoord, gevolgd door een fermate, wil de ORGANIST middels zijn voeten het muziekthema op het pedaal soleren, maar dan bemerkt hij iets. Hij stopt ogenblikkelijk zijn spel en opent de ogen. Onmiddellijk valt op dat zijn blik gefixeerd lijkt. Ogen die zinloos zoeken zonder te zien omdat het vermogen tot lichtwaarneming hen klaarblijkelijk nagenoeg ontbreekt.

ORGANIST:

Y-a-t'il quelqu'un? (*Is daar iemand?*)

TITUS: (aarzelend, betrapt)

...Oui. (*Ja.*)

ORGANIST:

Qui-êtes vous? (*Wie bent u?*)

TITUS:

Un admirateur de la musique de votre professeur César Franck. Et de vos deux récentes symphonies d'orgue aussi bien entendu. (*Een bewonderaar van de muziek van uw leraar César Franck. En van uw twee recente orgelsymfoniën wel te verstaan.*)

De ORGANIST glimlacht lichtelijk. Hij steekt min of meer ongericht in het luchtledige zijn hand uit, een handdruk afwachtend. TITUS legt dan zijn hand in die van hem. Hij stelt zich voor.

TITUS:

Brandsma. Prêtre Brandsma, enfin cela veut dire: je vais devenir prêtre aujourd'hui. (*Brandsma. Pater Brandsma, althans: ik ga vandaag priester worden.*)

ORGANIST:

Ah, c'est-vous alors, un des candidats de l'ordination sacrée? (*Ah, dan bent u dus een van de kandidaten voor de wijding?*)

TITUS knikt aanvankelijk 'ja' maar realiseert zich meteen dat dit door de ORGANIST niet kan worden waargenomen en maakt daarom een instemmend geluidje.

TITUS:
Hm, hm.

ORGANIST: (na lange pauze)
Quelle richesse monsieur: une vocation sacerdotale! (*Wat een rijkdom mijnheer: een roeping!*)

TITUS is geraakt.

ORGANIST:
La vocation. Ce n'est pas un sacrifice. Mais une gratification. (Na korte pauze)
La musique, cet instrument ici, ca determine *ma* vocation. Vous savez monsieur: de ce propre orgue ici, je ne vois que des contours blancs et noirs. Seulement des contours. Je ne vois les personnes et les choses que comme des fantômes brumeux. Un jour, je serai complètement aveugle probablement. Mais malgré tout, il m'a été offert des autres sens ceux qui me permettent de 'voir'. Ansi, mes oreilles sont mes yeux. En fait, je peux les distinguer: tous des tuyaux d'orgue, des grands ainsi que des petits. Il y en a des centaines, des milliers. Je les entends, clairement et de façon transparente. Ce que je veux dire, c'est que chaqu'un des tuyaux d'orgue distinct a vraiment son propre sens dans ce grand